

NOSALTRES ELS HUMANS

L'Ecologia d'uns animals mitjanament intel·ligents .

[Cap. 5.3]

“Ecologia humana i lleis de la història”

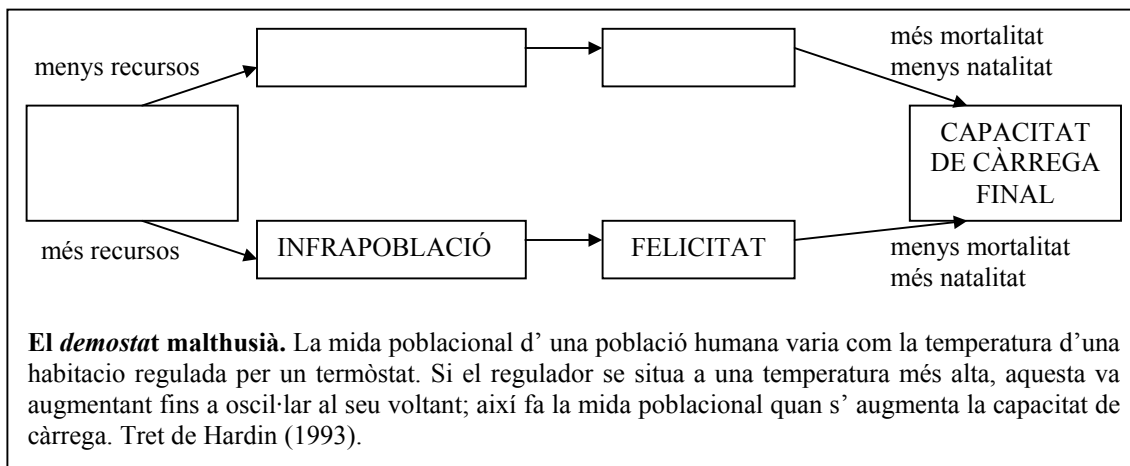
Agustí GALIANA
Universitat de València

Hi ha hagut un rebuig molt fort a la possibilitat de lleis naturals en la història humana (Popper 1957). La primera proposta seriosa va ser la de Fisher (1930), que va notar la correlació negativa entre status socioeconòmic i fecunditat –si el temperament té una base genètica i l'estatus socioeconòmic té una base psicològica, els gens per a l'èxit social s'acumularien en els nivells superiors, i allí anirien perdent-se al llarg de les generacions, cosa que podria causar la decadència de la societat–. Aquesta hipòtesi ha estat rebutjada per biòlegs i historiadors, però té alguns punts interessants. Primer, la divergència entre èxit social i biològic és un fenomen xocant que demanava una explicació. Segon, s'ha demostrat que hi ha una base genètica important per a les diferències en fecunditat i en caràcters psicològics (Fisher 1930, Bouchard 1994, Plomin i al. 1994), i podria fins i tot haver-hi una relació entre intel·ligència (maquiavèlica) i èxit social. Potser el que falla en la hipòtesi genètica de Fisher és que la divergència genètica al si d'una població humana és més difícil del que Fisher imaginava (Wilson 1975) i que no existeix una relació clara entre l'èxit d'una societat i l'èxit social dels seus individus. Sembla que les polítiques dels governs es deuen més a reaccions lògiques dins certes tradicions culturals davant certes circumstàncies ambientals que no a una influència decisiva del temperament dels polítics.

Són precisament aquelles circumstàncies les que han permès una segona aproximació a la història humana, una teoria ecològica de la història. Crosby (1986) ha estudiat el paper de les malalties infeccioses i els animals duts pels europeus en la ràpida conquesta d'Amèrica. Però Colivaux (1980) ha anat més enllà, enumerant una sèrie de lleis científiques sobre la història i el comportament social humans. La idea

parteix senzillament de considerar la influència dels recursos naturals i el creixement demogràfic en el comportament de la societat.

Hi ha diverses formes d'augmentar els recursos d'una població que fan més rics els rics i alleugen la misèria dels pobres. Però aquestes són millores efímeres, perquè el creixement demogràfic que segueix torna a establir la misèria (Malthus 1798). Aquesta és la **primera llei ecològica social: tota pobresa procedeix del creixement continuat de la població** (Colinvaux 1980). Hardin (1993) l'ha descrit amb el model del **demostat**.

La **segona llei ecològica social** és que **diferències reproductives al si de les poblacions humanes provoquen societats estratificades**. No cal considerar la maldat humana com a causa de les desgràcies socials: hi ha processos espontanis poderosos exteriors a les voluntats individuals que actuen en aquest sentit. La generalitat històrica d'aquesta estratificació social, amb una classe dirigent i una classe en la misèria fa que puguem parlar de rics i pobres.

La reducció de la fertilitat entre els rics ha estat interpretada per alguns biòlegs com a efecte transitori de la transició demogràfica experimentada primer pels rics (Cavalli-Sforza i Bodmer 1971), com a misteri (Dawkins 1986b) o com a patologia cultural (Boyd i Richerson 1990), pel que té de contrari a la lògica darwiniana d'evolució dels caràcters que donen major fertilitat. Però, considerant la diversitat de nínxols humans en la societat, està clar que s'explica per la divergència en les estratègies reproductives (Colinvaux 1980, 1982), com si cada classe social constituïra una *pseudoespècie* amb una evolució cultural autònoma. La mida familiar òptima per a la noblesa és molt menor que per al poble pla. L'economista John Hicks (1969) ha dit que la vida

civilitzada porta necessàriament a l'estratificació social a causa d'uns processos econòmics que probablement són paral·lels als ecològics.

Els pobres viuen prop del límit de subsistència de forma que la reducció de recursos no empitjora molt la seva situació. Però, sí que ho fa la dels rics, especialment els rics menys rics, les classes mitjanes. Per tant, **els rics són els primers que pateixen la superpoblació**, que és la nostra **tercera llei ecològica social**. Es tracta d'una superpoblació relativa, ja que podrien acontentar-se reduint una mica el seu nivell de vida, però no per això menys real.

La història ens ha demostrat que els grups socials dirigents, en especial les classes mitjanes, no s'han acontentat amb aquest estat de coses, i que han intentat escapar de la superpoblació per vies noves, desenvolupant comportaments que proporcionaren recursos addicionals. Aquests vies són bàsicament el comerç, la tecnologia i la guerra, que conformen la major part de les peripècies del que anomenem "història". Sense aquestes innovacions la història humana hauria estat una continuïtat trista i avorrida de cultures agrícoles primitives d'estil faraònic. Les tres vies són versions d'un mateix procés, que Colinaux considera la seua **quarta llei ecològica social: hom intenta l'obtenció de recursos addicionals, per grat o per força, del país propi o d'un altre**. Les tres vies es troben sempre presents i interrelacionades, amb un pes relatiu variable segons les diverses situacions històriques.

La Revolució Industrial és la tercera gran revolució cultural escomesa per la nostra espècie. Ha estat possible per la inversió en la ciència que ha descobert formes molt efectives d'aprofitar els recursos naturals – especialment l'energia emmagatzemada en els combustibles fòssils. El botí ha estat enorme, sobretot per a qui l'ha encapçalada, la civilització occidental, dins la qual, per primera vegada des de la invenció de l'agricultura, la major part de la població ha pogut gaudir d'un nivell de vida digne (encara que això només s'ha produït en les últimes dècades, després de dos-cents anys de "revolució"). Aquest gran creixement econòmic, incipient en vida de Malthus, semblava contradir la seva predicció de la tornada necessària a la misèria. Malthus no va preveure les possibilitats immenses de control humà de la naturalesa que s'han succeït de manera continuada. La industrialització és una fugida cap endavant irreversible, com l'agricultura: ha permès una multiplicació de la capacitat de càrrega, la població ha crescut fins assolir-la, i ara una tornada enrere no sembla possible. Evidentment, no hi ha hagut un creixement ininterromput de riquesa i felicitat; quan alguna

circumstància ha aturat una tradició de comerç o conquesta, les nacions que en depenien han passat molta misèria.

La **cinquena llei ecològica social** és que **tot procés de creixement econòmic acaba en un imperi de conquestes militars**. Els imperis poden durar molt si no hi ha rivals pròxims, com en el cas de l'Imperi Romà. L'evolució social impulsada pel creixement demogràfic, en una situació de recursos estables o minvants, condueix cap a la tirania, una major distància entre pobres i rics, la reducció al mínim de la classe mitjana, la disminució dels excedents i de les oportunitats de fer fortuna, i l'estancament tecnològic. En aquesta situació esdevé possible la conquesta de l'imperi per potències veïnes. En qualsevol cas, **les dimensions d'un imperi són conseqüència del seu nivell tecnològic**, situació que podem prendre com a **sisena llei ecològica social**.

La civilització occidental ha assolit un nivell tan alt que li ha permès el domini de tot el planeta. El que no podrà evitar, però, és la limitació de recursos a escala global i l'aparició de processos d'estancament socioeconòmic (ja perceptible) i tecnològic (que encara no s'ha produït). L'arribada a una situació de límits ecològics absoluts per a la tecnologia de l'època ha conduït sovint a soscavar la base ecològica de la societat fins a fer-la desaparèixer, com ara a Sumèria, l'illa de Pàsqua (Pointing 1992) i, probablement, la civilització maia.

(...)

Bibliografia resumida:

COLINVAUX, Paul A. (1980): *The Fates of Nations. A biological theory of history*. Nova York: Simon and Schuster.

DIAMOND J.M. (1998): *Armas, gèrmenes y acero*. Barcelona: Destino.

HARDIN, Garret (1993): *Living with limits. Ecology, economics and population taboos*. Oxford University Press.

HARRIS, Marvin (1991): *Nuestra especie*. Madrid: Alianza Ed.

POINTING, Clive (1992): *La historia verde del mundo*. Barcelona: Paidós (ed. original, 1991).

Agustí GALIANA: "Nosaltres els humans. L'ecologia d'uns animals mitjanament intel·ligents".

Alzira: Publicacions de la Universitat de València i Ed. Bromera, 1999; pp. 144-150.